

STIG-BJÖRN LJUNGGREN:

# Perspektiv på "Allsidighetens samhälle"

*Stig-Björn Ljunggren har jämfört högerens och moderaternas partiprogram genom tiderna. Programmen är inte längre budord från partiledningen utan ett led i ett opinionsbildande meningsutbyte inom partiet — ett framtidsprogram.*

*Partiet har en tradition att falla tillbaka på. Denna kan lika gärna betecknas som "kristdemokratisk" och borde lätt kunna lyftas fram igen ur partiets gömmor.*

Lägger man de moderata partiprogrammen framför sig på skrivbordet finner man att det egentligen är tre olika slags programtexter.

När moderata samlingspartiet ursprungligen bildades var syftet att rida spärr mot socialismens krafter. Partiet formerade sig som en motståndsrörelse, utan egna egentliga programpunkter. Det upprop som antogs vid bildandet 1904 saknade i princip ett politiskt innehåll. Högern talade om vad man inte ville.

Först 1919 kom det första egentliga partiprogrammet, ett "principprogram" som i korta punkter sammanfattade partiets ställningstagande. Detta gjordes på ett så märgfullt sätt, att partiarbetaren i princip kunde memorera kärnmeningarna. Detta reviderades något 1936 och mer genomgripande 1946.

Under tjugo- och trettioalet växte en gängse partiorganisation fram. Från att ha varit mjukt i fogarna och en frihetlig sammanslutning av valmän utvecklades ett modernt parti med professionell stab och fasta resurser. Utrymmet för individuella och organisatoriska avvikelser minskade. Syftet var att skapa en politisk organisation som kunde fungera i demokratins och den växande socialstatens era. Konservatismen tvingades att formera sig i enlighet med den struktur som samhället antog.

I programskrivningen kännetecknas denna process av att partiprogrammen började bli mer omfattande och travade "programkommentarer", som lade ut texten på olika politikområden.

Detta är en period av "handlingsprogram", vilka i detalj delgav partiets strävanden och konkreta ställningstaganden. Det första riktiga handlingsprogrammet

*Den socialdemokratiske idédebattören Stig-Björn Ljunggren utkommer i november med "Folkhemskapitalismen", om moderaternas idéutveckling under efterkrigstiden.*

## Moderata program till formen

	<i>Partiorganisation</i>	<i>Innehåll</i>	<i>Svensk politisk utvecklingsfas</i>
<i>Principprogram 1904–1945</i>	"Mjukt" parti "Nätverk" Lös sammanslutning Plattform åt riksdagsledamöter	Kärva formuleringar om partiets grund	Välfärdsstatens experimentfas och demokratins genomförande
<i>Handlingsprogram 1946–1980</i>	"Hårt" parti Välfärdsstatens politiska funktionärer	Kartläggning av partiets åsikter på alla samhällets områden	Välfärdsstatens höjdpunkt
<i>Framtidsprogram 1980–</i>	"Nätverk" Kampanjorganisation Arena	Partiets ståndpunkter om några centrala samhällsområden	Välfärdsstatens förändring till välfärdssamhälle

antogs 1946. En lång rad småprogram publicerades i början av sextioalet. 1969 års program var höjdpunkten på denna epok när välfärdsstaten skulle byggas upp och alla partier tävlade med varandra om att på bästa sätt skapa det goda livet för medborgarna.

I början av åttiotalet drabbades moderaterna av insikten att något fundamentalt var fel i den svenska politiska modellen. Det enda problem Sverige hade var inte enbart socialdemokratin, utan det fanns systemfel inbakade i den svenska modellen.

En följd av den ideologiska sökprocess som inleddes var att programtexterna krympte. Nu var det inte längre omfattande skrifter som dokumenterade partiets ambitioner, utan programmen kom snarare att sträva efter att markera viktiga politiska idéer och få dessa ventilerade i parti-

apparaten, bland medlemmar och i media.

Därför är inte längre programmet budord från partiledningen som skall dunkas in vid valsammankomster; programmen är inte heller en sammanfattning av ansträngningarna i riksdagen; utan programmen har blivit ett led i ett opinionsbildande meningsutbyte inom partiet. Vi kan kalla dessa program "framtidsprogram".

### Allsidighetens samhälle

*Allsidighetens samhälle* är ett sådant framtidssprogram. Det innehåller några allmänna principförklaringar, kombinerat med att vissa strategiska punkter i det politiska landskapet pekats ut som viktiga.

Framförallt blir det konkreta innehållet mindre intressant. Moderna partipro-

gram är minimalistiska och förkunnar sammanslutningens minsta gemensamma nämnare. Därmed behöver man inte dela partiets åsikter om varje detalj, utan stor frihet finns för variationer av innehållet i politiken.

Delvis kan programarbetet jämföras med den rådslagsmodell som högerens ungdomsförbund introducerade i partiet i slutet på fyrtioalet och som Gunnar Heckscher, Bengt Lind och Verner Helte och några andra högermän hämtade hem från engelska Tories. Metoden utgjorde en viktig del av partiets demokratisering, eftersom den förutsatte aktivt deltagande från medlemmarnas sida. Ett sådant rådslag förutsätter egentligen att programmet aldrig blir färdigt, det kommer aldrig till slutgiltigt avgörande i plenum. Istället skickas texten fram och tillbaka mellan partientral och medlemmar, uppdateras med jämna mellanrum och för ett slags organiskt liv. Programtexterna fungerar inte längre som detaljerat kontrakt mellan olika intresseinriktningar inom partiet, utan som stimulerande diskussionsinlägg i en kommunikativ process.

Om man vill kan cirkeln sägas vara slutet — partiets program har utvecklats från principförklaringar till detaljerade dokument — och nu går man tillbaka till de mer allmänt hållna texterna. Men cirkeln slutar på en högre nivå.

### Det goda moderata samhället

Hur kan man då, med denna bakgrund, betrakta *Allsidighetens samhälle*? Detta är den första programtext som är skriven efter det att ärkefienden, socialismen, dött. Öststatsväldet har fallit, den svenska socialdemokratin har accepterat mark-

nadsekonomin och inlett den sanering av den offentliga sektorn som den borgerliga regeringen nu fullföljer.

Får man tro ledande moderater har socialdemokratin ingen framtid — socialismen är död och sossarnas välfärdsstat har nått vägs ände.

Således är man naturligtvis nyfiken på vad som i framtiden ska motivera moderaternas existens. Det var ju socialism och socialdemokrati som en gång var upphovet till att partiet bildades.

Det är uppenbart att programmet skrivs för ett parti med planer för framtiden. Man är inte längre i första hand en motståndsrörelse, utan moderaterna funderar nu på hur det goda moderata samhället egentligen ska se ut.

Visserligen skriver man på sidan 28 att samhällsingenjörskonstens politik, som försökte göra medborgarna "godare, klokare och friskare", var en styggelse.

Men redan på sidan 8 har programmakarna en egen litan om hur det goda livet borde te sig:

"Alla bör kunna ha en årslön på banken. Alla som vill borde ha möjlighet att äga sin bostad, oavsett om det gäller småhus eller lägenhet. Alla borde kunna äga aktier i vårt lands företag. Hittills har detta inte varit möjligt att förverkliga. Det är dags att ändra på det."

Det moderata programförslaget kan således inte avhålla sig från att skissera på det goda livet. Och då är det den gamla drömmen om ett ägardemokratiskt samhälle som yppar sig. Det moderaterna önskar, skulle man kunna säga, är ett samhälle som tillåter människorna att berika sig. Men man söker samtidigt identifiera de företeelser som gör att ett sådant samhälle inte går över styr. Moderaterna vill

ha kapitalism, men också något annat som bevarar grundvalarna i samhället.

Högern har haft den egna bostaden som ett instrument för att åstadkomma en sådan samhällsbalans. Den dröm om samhällsharmoni som folkhemstanken bär inom sig, har för moderaterna över-satts till den kollektivitet som radhuset anses kunna skänka.

Ett annat sätt att formulera en balanse-rande kraft är att återropa kristendomen. Istället väljer programmakarna, helt för-ståeligt i vår sekulariserade tid, att gå förbi förkunnelsen och istället lyfta fram förkunnelsens objekt, framförallt "den lil-la världen".

### Håll isär världarna

Den stora världen har sin grammatik, den lilla sin. Blandar man dessa två får man en outhärdlig rotvätska. Så skulle man kunna sammanfatta tankegången som modera-terna driver. Bägge världarna har en funk-tion att fylla, men de måste hållas isär.

Programförslaget lyfter också fram "normbildningen". Man talar om vikten av att vissa grundläggande normer trade-ras, framförallt via "värdebärande nät-verk", såsom skolan, kyrkan, föreningsli-vet och idrotten, och naturligtvis familjen.

Men det är lite märkligt att kristendomen inte nämns vid namn i detta sammanhang. Naturligtvis kommer detta förbiseende att sysselsätta vissa kulturkonservativt engagerade medlemmar.

Men den klassiska formuleringen "Sve-riges folk ett kristet folk" lär väl aldrig hit-ta in i högers texter igen.

Det bör dock inte dölja det faktum att partiet har en tradition att falla tillbaka på. Denna kan lika gärna betecknas som "kristdemokratisk" och borde lätt kunna lyftas fram igen ur partiets gömmor. Det är inget att skämmas för. Vad moderater-na gör, är inte att "stjäla" KDS partipro-gram, utan snarare återerövra vad som en gång gick förlorat när KDS hämtade sin förste ordförande, Birger Ekstedt, från högern i början av sextioalet.

Genom att gifta ihop den kulturkon-servativa traditionen i partiet med den moderna idédebatten kring temat "etisk kapitalism" skulle moderaterna kunna ställa kyrkan mitt i byn, balansera den anglosaxiska liberala individualismen med en smula kristdemokratisk, konti-nental kollektivism. För allsidighetens samhälle behöver också allsidiga partier. Parollen "Kristendom och kapitalism" har säkert en framtid för sig.